

Beweging naar een sterkere eerste lijn

Samenvatting van de 2-meting van
de IZA-monitor

Claudia Laarman, Marloes Meijer, Lisa Jansen,
Ilgin Arslan, Julia Simanowski, Lilian van Tuyl

NIVEL

Kennis voor betere zorg

Waarom deze monitor?

De eerste lijn beantwoordt verreweg het grootste deel van de zorgvragen en draagt daarmee bij aan een krachtig en betaalbaar zorgsysteem in Nederland. Maar de eerste lijn staat onder toenemende druk, onder andere door de vergrijzing van de bevolking, de groeiende zorgvraag en de tekorten aan personeel. Om de eerste lijn toegankelijk te houden hebben het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en verschillende zorg- en welzijnspartijen afspraken vastgelegd in het Integraal Zorg Akkoord (IZA) die gericht zijn op een beweging naar een sterkere eerste lijn. Het Nivel volgt deze ontwikkelingen in opdracht van het ministerie van VWS.

Over deze samenvatting

Deze samenvatting geeft een overzicht van de kernboodschappen van de tweede meting van de IZA-monitor (2026) aan de hand van vier uitdagingen: **sterkere organisatie van de eerste lijn, veranderende patiëntenstromen, passende zorg** en **personele capaciteit**.

Alle resultaten zijn te vinden in de volledige rapportage van de 2-meting van de Nivel IZA-monitor.

Klik [hier](#) voor de volledige 2-meting rapportage.

Feiten en cijfers

Van de **54** eerstelijnszorgregio's hebben **52** regio's de **ZonMw uitvoeringssubsidie** voor **versterkt samenwerken** ontvangen.

Tussen 2019 en 2024 groeide het aantal mensen met **veelvoorkomende aandoeningen**, zoals diabetes mellitus, waar ook het IZA zich op richt. Daardoor blijft de **potentiële zorgvraag** in de eerste lijn toenemen.

In 2025 gaven ruim negen op de tien zorggebruikers aan **binnen een week terecht** te kunnen bij de apotheker (**99%**) en wijkverpleegkundige (**93%**).

In 2025 gaf **90%** van de zorggebruikers aan meestal of altijd **voldoende tijd** te hebben tijdens een **consult met de huisarts**. Dit is vergelijkbaar met 2024.

Meer huisartsenpraktijken hadden een **volledige patiëntenstop**. Dit was **18%** in 2024 en **30%** in 2025.

Het **aantal mensen werkzaam** in de eerste lijn is tussen 2019 en 2025 **toegenomen**.

Minder mensen bezochten **Thuisarts.nl**: het totaal aantal paginaweergaven daalde van ruim **110 miljoen** in 2024 naar ruim **88 miljoen** in 2025.

Het totaal aantal **verwijzingen** van de huisarts naar de medisch specialist nam toe van **306** per 1000 ingeschreven patiënten in 2019 naar **323** per 1000 ingeschreven patiënten in 2024.

In 2025 had **15%** van de zorggebruikers met een chronische ziekte een **zorgplan**. Dit is meer dan in 2023, toen **7%** van deze groep een zorgplan had.

Voor de IZA 2-meting rapportage is zoveel mogelijk bestaande data gebruikt om zorgverleners niet verder te belasten. Daardoor kan de data uit verschillende jaren afkomstig zijn. Voor elk thema is de meest recente data gebruikt.

Inhoudsopgave

Uitdaging 1: Naar een sterkere organisatie

Uitgelicht: Inzet ZonMw subsidies uit het programma Versterking organisatie eerstelijnszorg en bevorderende en belemmerende factoren voor samenwerking

Uitdaging 2: Veranderende patiëntenstromen

Uitgelicht: Het voorkomen van onderzochte aandoeningen, aantal contactmomenten met zorgverleners en tevredenheid over wachttijden

Uitdaging 3: Passende zorg

Uitgelicht: Patiëntenstops bij huisartsenpraktijken en gebruik van digitale zelfzorg

Uitdaging 4: Effectieve inzet van de beschikbare personele capaciteit

Uitgelicht: Beschikbare personele capaciteit en ervaren werkdruk

Aanbevelingen

1. Naar een sterkere organisatie

Vanuit het **ZonMw-programma Versterking organisatie eerstelijnszorg** worden regio's ondersteund bij het versterken van de samenwerking op regionaal en wijkniveau middels subsidies, zoals eenmalige vouchers voor de ontwikkeling van monodisciplinaire organisaties binnen alle eerstelijnsdisciplines. Alle eerstelijnsdisciplines die worden benoemd in het IZA hebben ten minste één aanvraag ingediend. Op 1 maart 2026 waren in totaal 380 vouchers gehonoreerd, in tegenstelling tot 174 aan het einde van het eerste kwartaal van 2025.

Bevorderende factor voor samenwerking:

Aanwezigheid van bestaande samenwerkingsstructuren en initiatieven om op voort te bouwen

Professionals werkzaam in de huisartsenzorg, wijkverpleging en het sociaal domein zijn overwegend positief over de **onderlinge samenwerking**, maar zien ook mogelijkheden tot verbetering.

Belemmerende factoren voor samenwerking:

Beperkte personele capaciteit en beschikbare tijd

Bekijk [hier](#) de uitgebreide 2-meting rapportage.

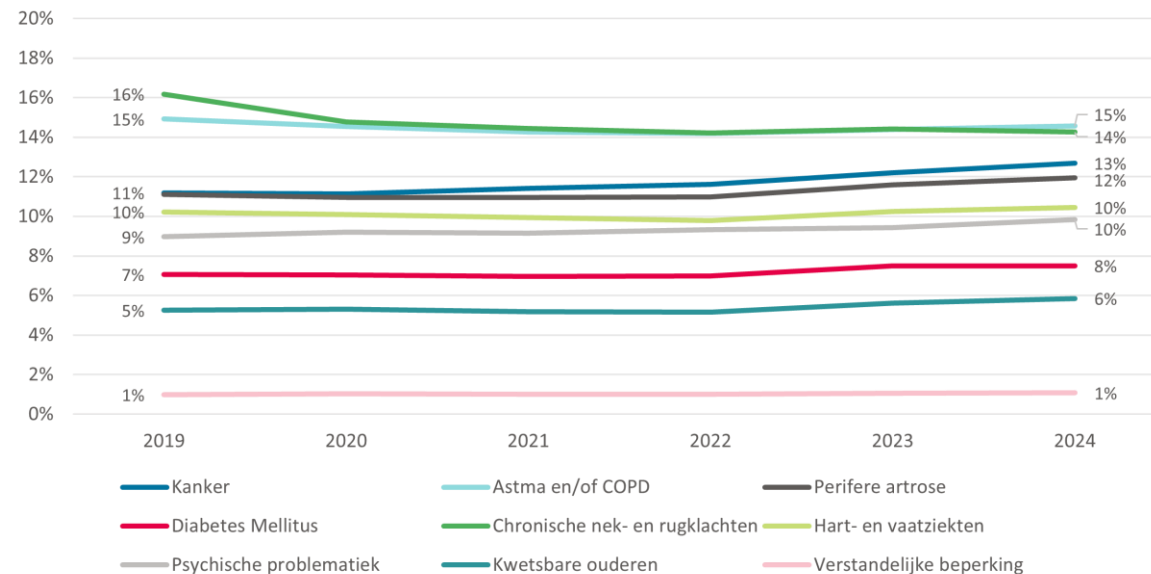
Klik op een nummer voor de volgende uitdaging

2. Veranderende patiëntenstromen (1)

Voor de meeste aandoeningen die in deze monitor worden onderzocht nam het aantal patiënten toe tussen 2019 en 2024. Daardoor blijft de potentiële zorgvraag in de eerste lijn toenemen.

Percentage personen per jaar met een van de tien aandoeningen/doelgroepen met veranderpotentieel (bron: combinatie van gegevens uit Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn en declaratiegegevens van zorgverzekeraars).

Tussen 2023 en 2024 stabiliseerde of daalde het percentage patiënten dat **ten minste één keer contact** had met een eerstelijnszorgverlener voor bijna alle onderzochte aandoeningen/doelgroepen. Het aantal **verwijzingen** van de huisarts naar de medisch specialist nam toe voor de Nederlandse bevolking.

Veranderingen in patiëntenstromen kunnen verschillende redenen hebben, zoals een toename in de complexiteit van patiëntengroepen, veranderingen in richtlijnen, regionale verwijsafspraken, het aantal werkzame zorgverleners of verwachtingen van patiënten en zorgverleners. Nader onderzoek is nodig om deze ontwikkelingen beter te duiden.

Bekijk [hier](#) de uitgebreide 2-meting rapportage.

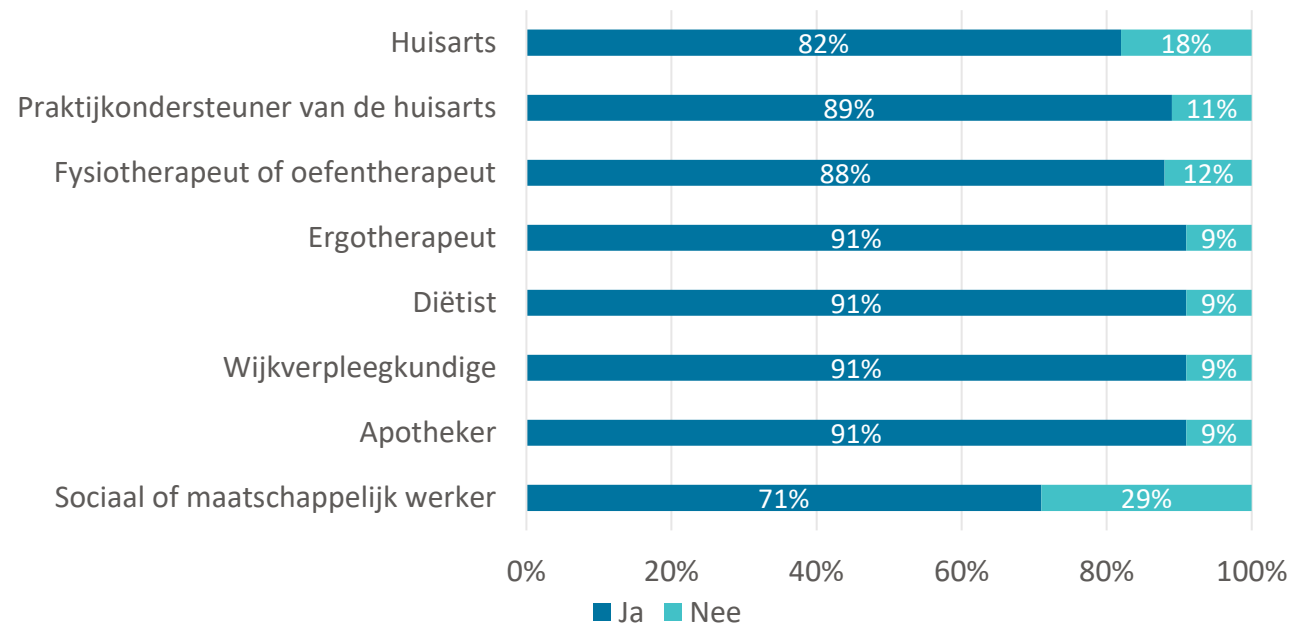
Klik op een nummer voor de volgende uitdaging

2. Veranderende patiëntenstromen (2)

Zorggebruikers waren over het algemeen tevreden over de ervaren toegankelijkheid en bereikbaarheid van de eerste lijn. Ook was het merendeel van de zorggebruikers tevreden over de wachttijden in de eerste lijn.

Tevredenheid over de wachttijden (bron: Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg)

Zorggebruikers waren het minst tevreden over de **wachttijden** voor de sociaal of maatschappelijk werker. In 2025 gaf één op de tien zorggebruikers (9%) aan langer dan vier weken te moeten wachten voor deze hulpverlener. Ook huisartsen ervaarden de lange wachttijden in het sociaal domein als belemmering in de onderlinge samenwerking.

Klik [hier](#) voor de volledige 2-meting rapportage met meer informatie over de bereikbaarheid van diverse eerstelijnszorg- en hulpverleners.

Klik op een nummer voor de volgende uitdaging

1

2

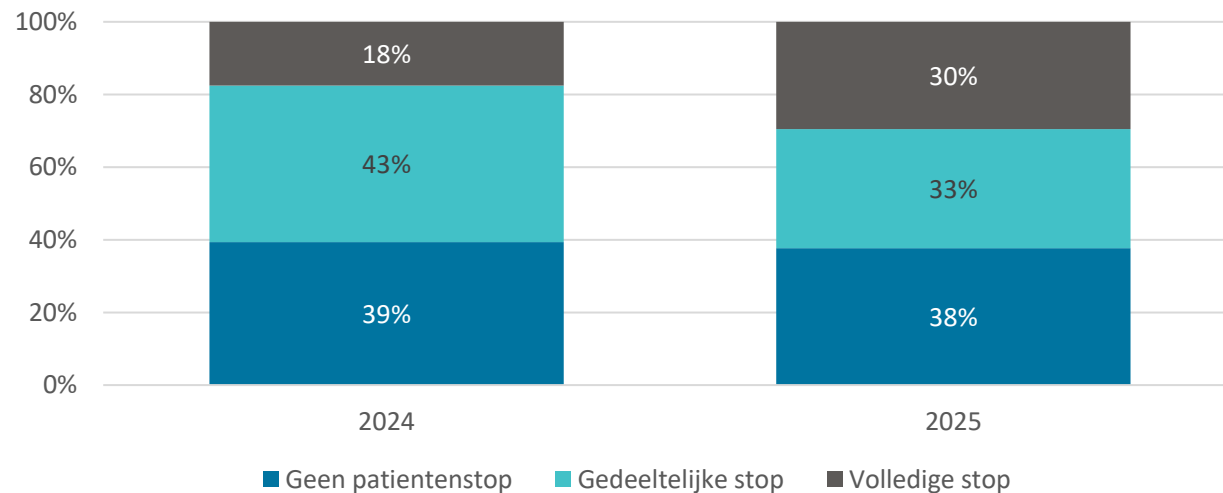
3

4

3. Passende zorg in de eerste lijn

Het percentage huisartsenpraktijken met een volledige patiëntenstop is toegenomen tussen 2024 en 2025. Dit kan een negatieve invloed hebben op de **continuïteit van zorg**, vanwege de belangrijke rol van de huisarts als eerste aanspreekpunt en poortwachter.

Percentage huisartsenpraktijken met een (gedeeltelijke) patiëntenstop (bron: Nivel Huisartsenpraktijkenquête)

Ten aanzien van **digitalisering** zagen we dat minder mensen Thuisarts.nl bezochten. Het totaal aantal paginaweergaven daalde van ruim 110 miljoen in 2024 naar ruim 88 miljoen in 2025.

Hoewel het aantal paginaweergaven op Thuisarts.nl daalde, gaven zorggebruikers niet aan minder te zoeken naar informatie over hun gezondheid via websites of apps. De daling lijkt dus niet te wijzen op een afname van digitale zelfzorg onder burgers, maar op een verandering in informatiezoekgedrag.

Bekijk [hier](#) de uitgebreide 2-meting rapportage.

Klik op een nummer voor de volgende uitdaging

1

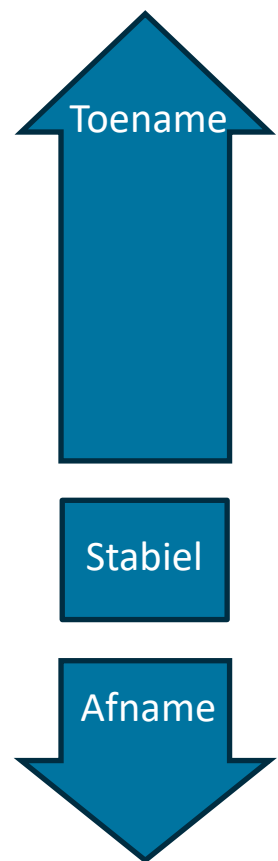
2

3

4

4. Effectieve inzet van beschikbare personele capaciteit

Trend in het aantal werkzame professionals (2019 – 2025)

Huisartsen, professionals in het sociaal werk, de jeugdzorg en de gehandicaptenzorg, de gehele sector verzorging, verpleging en thuiszorg, specialisten ouderengeneeskunde en artsen verstandelijk gehandicapten, apothekers en apothekersassistenten, optometristen, diëtisten, ergotherapeuten, logopedisten

Doktersassistenten, fysiotherapeuten

Oefentherapeuten

De **werkdruk** in de eerste lijn blijft onverminderd hoog. De werkdruk van de apothekersassistenten is tussen 2024 en 2025 toegenomen.

Een aanzienlijk deel van de medewerkers in de eerste lijn (>30%) ervaart de werkdruk als (te) hoog.

Klik [hier](#) voor de volledige 2-meting rapportage met cijfers over werkplezier en vacaturegraad.

Klik op een nummer voor de volgende uitdaging

1

2

3

4

Aanbevelingen

- 1) Ga samen in gesprek over de ontwikkelingen in de eerste lijn**
Bespreek de uitkomsten van deze monitor gezamenlijk (**zorg, beleid en praktijk**). Kijk samen of trends wenselijk zijn en wat ze betekenen voor de zorg. Gebruik de resultaten om gericht te sturen op het versterken van de eerste lijn.
- 2) Breng personele capaciteit en werkdruk in de eerste lijn beter in beeld**
Beroepsverenigingen wordt aanbevolen om het inzicht in (toekomstige) personeelstekorten en werkdruk te verbeteren. En daarbij ook te zoeken naar initiatieven voor het anders organiseren in de zorg, zoals digitalisering en taakherschikking. Dit kan helpen om de eerste lijn meer toekomstbestendig te maken.
- 3) Onderzoek oorzaken achter belangrijke ontwikkelingen**
Onderzoekers wordt geadviseerd om verdiepend onderzoek te doen naar achterliggende oorzaken van de bevindingen van deze monitor, zoals patiëntenstops bij huisartsen of lange wachttijden in het sociaal domein. Dit is nodig om te bepalen of ontwikkelingen problematisch zijn en om gericht beleid en verbeteringen mogelijk te maken.

Klik [hier](#) voor de volledige 2-meting rapportage met meer aanbevelingen.

Meer resultaten, een uitgebreide beschouwing, aanbevelingen en toelichting op de methoden zijn terug te lezen in de volledige 2-meting rapportage, klik [hier](#) om deze te bekijken

